

Bava Metzia (Baraisa 115a)

תנו רבנן — **The Rabbis taught in a Baraisa:** „לא-תבא אל-ביתו לעבט עבטו” — The pasuk states: **You shall not enter his house to take his security.** — This implies that it is **to his house** [i.e. the house of the borrower] **that you may not enter;** אבל אתה נכנס — **but you may enter the house of the guarantor** of the loan to take a security from him.

The Baraisa continues:

לבייתו אי אתה נכנס — **A second aspect** that is derived from the term “*his house*”: This implies that it is **to the house of [a borrower] that you may not enter** to take a security; אבל אתה נכנס לשכר לשכר פונדק לשכר דיוקנאות — **but you may enter** a debtor's house to take a security for other debts, such as **porter's wages, donkey driver's wages, lodging fees, and fees for paintings.** — **It might be thought** that this is so even if [the creditor] established [these debts] upon [the debtor] as a loan. — **The pasuk** therefore states: **any loan,** — even if the current loan evolved from another type of debt.

Berachos (5b)

רב הונא תקיפו ליה ארבע מאה דני דחמרא — **Rav Huna had four hundred barrels of wine that turned to vinegar.** — על לגביה רב יהודה אחיה דרב סלא חסידא ורבנן — **Rav Yehudah the brother of Rav Salla Chasida, as well as other Rabbis, went in to visit him.** ואמרי לה רב אדא בר אהבה ורבנן — **And some say that it was Rav Adda bar Ahavah and other Rabbis who visited him.** — **They said to him:** “Let master [Rav Huna] examine his affairs to determine the cause of this loss.” — אמר להו — **He said to them:** “Am I suspect in your eyes?” — אמרו ליה — **They said to him:** “Is the Holy One, Blessed is He, suspect of punishing without justice?” — אמר להו — **He said to them:** “If there is anyone who heard something about me that I must rectify, let him speak!” — אמרו ליה — **They responded to him:** “This is what we heard about you: Master did not give branches to his sharecropper.” — אמר להו — **He said to them:** “Did he leave me any of them? He stole all of them from me!” That is, he took far more than his rightful share. — אמרו ליה — **They said to him:** “This is an example of the popular adage: Steal from a thief and feel the taste of stealing!” — אמר להו — **He said to them:** “I accept upon myself to give him his share of the remaining branches.” — אמרו ליה — **Some say that thereupon a miracle occurred and the vinegar reverted to wine.** — אמרו ליה — **And others say that the price of vinegar rose, and [his vinegar] sold at the price of wine.**

שיטת המתירים

ש"ת ריב"ש (ס' שצו) - מטעם עביד אינש דינא לנפשיה הוא יכול... אפילו לתפוס מטלטליו כל שמצאם ברשות אחרים שלו אפילו ליקח מידו ומביתו כל שהחוב אינו הלואה ממש.
רמ"א (חשן משפט ד, א) - ויש אומרים דוקא בחובו ממש אבל אם חייב לו בלא הלואה... מותר לתופסו.

ראב"ה (ברכות א, ח) - בתר גנבא גנוב וטעמא טעים, פירוש אלא יטול בפרהסיא, דקיימא לן עביד אינש דינא לנפשיה במקום פסידא, ותניא בן בג בג אומר אל תכנס לחצר חברך ליטול את שלך שמא תיראה עליו כגנב אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל. [ועי' יביע אומר (ח"ו א, ה)].

תקפו כהן (קטז) - עובדא דרב הונא מיירי בנוקף למלוה.

שמרו משפט (ס' א) - יש ליישב מהגמרא ברכות על פי מה שכתב השואל ומשיב (ג, א, שעא) דכל התביעה על רב הונא היתה רק משום חסידות.

שיטת האוסרים

מרדכי (ב"ק כז:) - והקשה ה"ר קלונימוס הלא מן הדין לקח דקיימא לן עביד אינש דינא לנפשיה, וי"ל דהיינו דוקא אותו דבר עצמו שנלקח לו לאדם מותר לו ליקחנה בכל מקום שיכול להשיגו דומיא דמילתיה דבן בג בג דאמר שלו הוא נוטל אבל הכא לקח זמורות אחרים שלא גנב לו האריס.

רמ"א (חשן משפט ד, א) - ויש אומרים דלא אמרינן עביד אינש דינא לנפשיה רק בחפץ המבורר לו שהוא שלו כגון שגזלו או רוצה לגזלו או רוצה להזיקו יכול להציל שלו, אבל אם כבר נתחייב לו מכח גזילה או ממקום אחר לא.

שלחן ערוך הרב (ז, כז) - אף שכבר נטל הרבה יותר מחלקו הרי לא נטל בתורת חלוקה אלא נתכוין לגנוב משל בעל הבית ושיהיה חלקו נשאר עדיין בפירות הנשארים שהרי הם שותפים בכל הפירות כולם, וכשבעל הבית מפקיע חלק האריס בפירות הנשארים בעל כרחו של האריס הרי זה גוזלו כנגד מה שגנב ממנו.

ביאור המחלוקת

סמ"ע (ד, ג) - נראה להגיה מותר למעבד דינא לנפשיה ור"ל אפילו בהכאה... והשתא נמי אתי שפיר מה שמסיק מור"ם וכתב דיש אומרים כו' עד אם כבר נתחייב לו ממקום אחר לא ור"ל דאסור להכותו ולתופסו. [ועי' נתיבות המשפט (ד, ב), ועי' ישועות ישראל (ג, ד)].

ט"ז (שם) - הריב"ש סבירא ליה דאתה יכול לכנס לביתו של הערב בכל מידי שאין חוב ממש אפילו בלא רשות בית דין מה שאין כן בחוב ממש לא מהני אפילו רשות בית דין... וי"א בתרא שהוא המרדכי סבירא ליה במידי דאינו חוב צריך רשות בית דין. [ועי' אורים ד, ג].

מותר לכולי עלמא

רב פעלים (ג, ה) - נוכל להורות שיקח המעות שלו בסתר משל שמעון כנגד הסך שגזלו וכחש בו, אך בתנאי שיהיה הדבר מבורר דהיינו ברור וידוע לו כמה הוא הסך שגזלו, ותנאי השני הוא על מנת שיקח כנגד סך מעותיו ממעות של הגזלן דאז הוא זוזי בזוזי דנחשבים אחד, ולא יקח חפץ ששוה כפי ערך מעות שגזל ממש כי בזה אוסר המרדכי. [ועי' אמרי יעקב שהגר"ז חולק ע"ז].

שמרו משפט (ס' א) - באופן שיש לפועל פסידא כמו בנידן דגן שבעל הבית מתכוון לברוח לחוץ לארץ יש לומר דלכולי עלמא יש להתיר לפועל לתפוס החפץ בחובו כשאינו חוב של הלואה, ולא רק לתופסו למשכון שרי אלא אף לגוביינא, לא מבעיא לדעת הריב"ש והראב"ה אשר מתירים להדיא אלא גם לדעת המרדכי והמהרי"ק נראה שגם הם יתירו [ועי' פסקי ריא"ז] דעד כאן לא אסרו מכח עובדא דרב הונא בברכות אלא דוקא באופן שיכול לתובעו בדין אבל במקום שמצד הפועל מוכן הוא לירד עמו לדין ורק בעל הבית מסרב ומתכוון לברוח לחו"ל הרי דאיהו הוא דאזיק אנפשיה... ובשער משפט ס"ל שגם למלוה שרי למשכנו במקום פסידא.

שורת הדין (ז, עמ' נא) - אם בא לידו חפץ של המוכר על ידי שכחה ולא על ידי פקדון מותר ללוקח להחזיק בחפץ לעצמו או למוכרו תמורת כספו אם המוכר ידוע כאדם תקיף ואלם ואין ביכלתו לתובעו בב"ד.

בית אפרים (ח"מ עו) - ראובן שקנה סחורה משמעון ושוב לא רצה לשלם לו כי אמר שלא היה בדעתו לקנות כלל רק שרצה לתפוס בעד חובו שמגיע לו משמעון... אינו יכול לבטל המקח דדברים שבלב לא הוי דברים. [אבל עי' פנים מאירות (ח"א סימן פב)].

- It has to be something you could prove in Beis Din.
 - If not, according to Sma you can grab it without witnesses.
- It has to be either your stolen object, or in the case of money, other money.
 - If the object is no longer there:
 - ~According to Rivash you can take something else (according to Sma, but according to Taz you need permission from Beis Din).
 - According to Mordechai, you cannot take anything (unless he's rotten and won't go to Beis Din — Riaz).
- In the case of a loan, you may not take anything at all from him (unless you take it as a full payment of loan and go immediately to the Beis Din to assess its value).
- In all cases, if he forgot something in your house you can keep it.
- In no case may you buy something from him and then not pay to make a wash.